तरित्र न० तरत्यनेन तॄ–ष्ट्रन् । तरणसाधने नौकादौ । "अतरित्रानिव जले बाहुभिर्मामका रणे । पश्यन्तस्ते परांस्तत्र" भा० उ० ६२ अ० ।

तरिरथ पु० तरेः रथ इव चालकत्वात् । अरित्रे हारा० ।

तरी स्त्री तरि+ङीप् । १तरिशब्दार्थे २धूमे च त्रिका० ३द्रोण्यां जटाधरः । ४वस्त्रदशायां मेदि० ।

तरीयस् त्रि० अतिशयेन तरीता ईयसुन् तृणो लोपः । अतिशयेन तारके "स नभस्तरीयानिषरः परिज्मा" ऋ० ५।४१।१२ । स्त्रियां ङीप् इष्ठन् । तरिष्ठोऽप्युक्तार्थे त्रि० ।

तरीष पुंन० । तॄ–ईषन् ।१शुष्कगोमये २नौकायाञ्च उज्ज्वलद० ३शोभनाकारे भेले ४व्यवसाये उणा० ५समुद्रे ६समर्थे च संक्षिप्तसा० । ७स्वर्गे पु० ८इन्द्रकन्यायां स्त्री मेदि० ।

तरीषन् पु० तॄ–ईषन् छन्दसि नकारस्य नेत्त्वम् । तरणे "विश्वा आशास्तरीषणि" ऋ० ५।१०।६ "तरीषणि तरणे" भा० "बहुलवचनात्नानोऽल्लोपः" माधवः ।

तरु पु० तरन्त्यनेन नरकमारोपकाः तॄ–उन् । १वृक्षे अमरः । "तरवोऽभिनेदुः" भाग० १।२।३ "मुनिवनतरुच्छायां देव्या तया सह शिश्रिये" रघुः ।
"तरुषु चुचुवुरुच्चैः पक्षिणश्चानुकूलाः" भट्टिः । "उपरिजतरुजानि याचमानाः" माघः । २तारके त्रि० "भूर्भुवःस्वस्तरुस्तारः" विष्णुस० भूर्भुवःस्वस्तरुः लोकत्रयतारकः" भा० ३तरुविकारे च । "संजर्भुराणस्तरुभिः सुते गृभम्" ऋ०५।४४।५ "तरुभिस्तरुविकारैर्ग्रहैः" ।

तरुकूणि पु० तरौ कूणयति कूणि–इन् ७त० । वाग्गुद खगे त्रिका० ।

तरुक्ष त्रि० तॄ–वा०उक्षन् । १तारके २गवाश्वादीनां पालनाधिकृते च । "विप्रस्तरुक्ष आददे" ऋ०८।४६।३२ । "तरुक्षे गवाश्वादीनां तारके गवाद्यधिकृते वा" भा० ।

तरु(ष)खण्ड पु०तरूणां समूहः तरु+ख(ष)ण्ड । वृक्षसमूहे एवं वृक्षख(ष)ण्डादयोप्यत्र । "द्रुम(ष)खण्डवनं दृष्ट्वा रामः सुग्रीवमब्रवीत् । एष मेघ इवाकाशो वृक्षख(ष)ण्डः प्रकाशते" रामा० कि० १२ अ० । "तरुख(ष)ण्डमध्ये" पञ्चत० । कदलीख (ष)ण्डः । भा० वा०

तरुजीवन न० जीव्यतेऽनेन जीव–करणे ल्युट् ६त० । वृक्षमूले शब्दच० ।

तरुण न० तॄ–उनन् । १कुब्जपुष्पे (सेओति) मेदि० २स्थूलजीरके ३एरण्डवृक्षे पु० राजनि० । ४यूनि ५नवे च त्रि० मेदि० "स चचार गदापाणिर्वृद्धोऽपि तरुणो यथा" भा०वि०३३अ० । "तरुणं सर्षपशाकं नवोदनं पिच्छिलानि च दधीनि" छन्दोम० । "वासो वसाना तरुणार्करागम्" कुमा० । "स्मृताऽपि तरुणातपं करुणया हरन्ती नृणाम्" रसगङ्गा० । "तरुणशकलमिन्दोर्बिभ्रती शुभ्रकान्तिः" सरस्वतीध्यानम् । तरुणस्य भावः इमनिच् । तरुणिमन् तरुणभावे पु० । "वतेन्दुवदनातनौ तरुणिमोद्गमो मेदते" काव्यप्र० । त्व तरुणत्व न० । तल् तरुणता स्त्री ष्यञ् तारुण्य न० तत्रार्थे । "तारुण्यस्य विलासः" सा० द० ।

तरुणज्वर पु० कर्म्म० । "आसप्तरात्रं तरुणं ज्वरमायुर्मनीषिणः" इति चक्रद० उक्ते सप्तरात्रमध्यजाते ज्वरे ।

तरुणदधि न० कर्म्म० । सद्योजाते दधनि । "शुष्कं मांसं स्त्रियो वृद्धा बालार्कस्तरुणं दधि । प्रभाते मैथुनं निद्रा सद्यःप्राणहराणि षट्" चाणक्यम् ।

तरुणाय अतरुणस्तरुणो भवति भृशा० अभूततद्भावे क्यङ् अतरुणस्य तरुणताप्राप्तौ अक० आत्म० सेट् । तरुणायते अतरुणायिष्ट । "उडुस्वररसं पीत्वा वृद्धोऽपि तरुणायते" सुश्रुतः । "वसुदेवो जरां त्यक्त्वा वृद्धोऽपि तरुणायते" हरिवं० २७ अ० ।

तरुणी स्त्री तरुण+मध्यमवयोवाचित्वात् ङीष् । १युवत्यां स्त्रियां "व्याकीर्णमाल्यकवरां कवरीं तरुण्याः" । "स्तनौ तरुण्यः परिवव्रुरेनम्" माघः । २घृतकुमार्य्यां ३दन्तीवृक्षे ४चिडानामगन्धद्रव्ये ५कुब्जवृक्षे (सेउती) च राजनि० ;

तरुणीकटाक्षमाल पु० तरुणीनां कटाक्षाणां माला यत्र प्रियत्वात् । १तिलकवृक्षे राजनि० । ६त० । २तरुणीकटाक्षाणां श्रेणौ च स्त्री ।

तरुतल न० ६त० । १वृक्षमूले । "नोच्चैर्यदा तरुतलेषु मसुस्तदानीम्" माघः । २तरुस्वरूपे च ;

तरु(रू)तृ त्रि० तॄ–तृच् "ग्रसितस्कभितेत्यादिना" पा० नि० उट् ऊट् वा । तारके । "सहावालं तरुतार रथानाम्" "तरुतारं तारयितारम्" निरु० १०।८ । "यो विप्रैर्वाजं तरुता" १।१२९।२ ।

तरुतु(तू)लिका स्त्री तरौ तोलयति दोलयति वा तनुम्, तुल–उन्मितौ दुल–उत्क्षेपे वा ण्वुल् टाप् कापि अतइत्त्वम् पृषो० । (वादुड) खगभेदे हारा० । तस्य वृक्षे स्वदेहस्य तो(दो)लनात् तथात्वम् ।

तरुत्र त्रि० तॄ–वा० उत्र । तारके । "साहवास्तरुत्रो